

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
HUMANITATS I MEDICINA

Coordinació: LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA

Any acadèmic 2019-20

Informació general de l'assignatura

Denominació	HUMANITATS I MEDICINA			
Codi	100552			
Semestre d'impartició	2N SEMESTRE - GRAU- JUN/SET			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Medicina	3	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	3			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA	
	Nombre de crèdits	2	1	
	Nombre de grups	1	1	
Coordinació	LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA			
Departament/s	MEDICINA			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	veure metodologia			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català			
Horari de tutoria/lloc	A determinar			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
LAFARGA GIRIBETS, MARIA ANTONIA	antonia.lafarga@udl.cat	1,5	
PEÑASCAL PUJOL, EDUARDO JOSÉ	eduardo.penascal@udl.cat	1,5	

Objectius acadèmics de l'assignatura

Aprendre a observar críticament les emocions humanes del pacient i les relacions que s'estableixen, tenint com a base reflexiva un text literari o una producció audiovisual. Desenvolupar l'observació, l'anàlisi, l'empatia i l'autoreflexió que son destreses essencials per a la praxis sanitària. L'experiència permetrà consideracions i perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort. Es treballarà la medicina practicada amb competència narrativa, és a dir amb les habilitats d'absorbir, interpretar i respondre a les històries dels pacients (les seves narracions), habilitats que habitualment estan destinades a les facultats de lletres i són absents en les de medicina. No obstant això, sempre és un bon moment d'incorporar-les al nostre maletí d'eines, habilitats i coneixements com un instrument més de la nostra motxilla de coneixement (Marrero M). Pot semblar molt teòric, però, en algun moment, diguin a un pacient, d'aquests tan complexos que tant ens desconcerten: "expliqui'm tot el que cregui que jo hagi de saber sobre vostè per ajudar-li" i posin tots els sentits a escoltar, només a escoltar, activament, sense escriure, sense traduir a llenguatge mèdic el que el pacient conta, immersos en la seva història, com quan llegim una bona narració en un llibre. La humilitat narrativa reconeix que les històries dels nostres pacients no són objectes que puguem comprendre o dominar, sinó entitats dinàmiques a les quals ens podem aproximar i comunicar, mentre, alhora, romanen obertes a la seva ambigüitat i contradicció, i connectades en una constant acte-avaluació i acte-crítica. Ens aproparem a temes tals com el nostre paper en la pròpia narrativa, les nostres expectatives en ella, i la nostra identificació en el seu context veurem com la història ens repel·leix o ens atreu perquè ens recorda un nombre d'experiències personals (S. Das Gupta, The Lancet.com Vol 321 March 22, 2008). La humilitat narrativa ens convida a reconèixer que la història pertany al pacient, que treballem amb ella, però que no podem apropiari-nos d'ella, i que hem de tenir en compte que les nostres pròpies històries modifiquen els significats d'una manera tal que pot ser que canviem totalment la del pacient. Ens col·loca en la posició de receptors, no solament actuant sobre els altres (els pacients) sinó reconeixent una actuació mútua, recíproca d'un sobre un altre, i viceversa.

Objectius d'aprenentatge:

1. Observar críticament les emocions humanes del pacient i les relacions que s'estableixen tenint com a base reflexiva un text literari.
2. Desenvolupar l'observació, l'anàlisi, l'empatia i l'autoreflexió que son destreses essencials per a la praxis sanitària.
3. Considerar perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort.
4. Complementar la formació dels estudiants universitaris mitjançant la visió, compartida i comentada, de documents audiovisuals i narratius, seleccionats pel seu interès i per la seva capacitat de generar reflexions i vivències que, estimulades i canalitzades pel professorat, permetin una aproximació diferent a les relacions metge-pacient.
5. Introduir elements de reflexió al coneixement mèdic que adquireix l'estudiant.
6. Comprendre la vivència subjectiva de la malaltia, la dimensió narrativa de la medicina, la relació entre el fet de

estar malalt, la biografia i la personalitat del pacient, la influència de les relacions amb el personal sanitari enfront el desenvolupament de la malaltia i del seu tractament

7 Incloure en el procés reflexiu la figura del metge malalt en diferents dimensions: el metge com a pacient i la seva relació amb l'entorn sanitari i la pròpia malaltia i la patologia generada per les interaccions establertes per la pròpia praxis en la relació metge-malalt-sistema sanitari .

Competències

Competències clíniques transversals de la titulació:

Realitzar una exposició en públic, oral i escrita, de treballs científics, relats literaris i/o informes professionals. Conèixer els aspectes de la comunicació amb pacients, familiars i el seu entorn social: models de relació clínica, entrevista, comunicació verbal, no verbal i interferències. Donar males notícies. Entorn vital de la persona malalta.

Transversals no clíniques:

Capacitat d'anàlisi i síntesi. Raonament crític. Creativitat i iniciativa. Coneixement dels principis e implicacions de l'ètica professional. Coneixement i sensibilitat enfront els drets humans i respecte a la desigualtat i iniquitat en salut. Capacitat de comunicació oral i escrita. Capacitat de recerca i gestió de la informació.

Competències generals:

C G 4. Desenvolupar la pràctica professional amb respecte a l'autonomia del pacient, a les seves creences i cultura

C G 5. Reconèixer les pròpies limitacions i la necessitat de mantenir i actualitzar la competència professional, donant rellevància a l'aprenentatge de manera autònoma de nous coneixements i tècniques i a la motivació per la qualitat

C G 6. Desenvolupar la pràctica professional amb respecte als altres professionals de la salut, adquirint habilitats de treball en equip

C G 21. Escoltar amb atenció, obtenir i sintetitzar la informació pertinent sobre els problemes del pacient i comprendre el contingut d'aquesta informació

C G 23. Comunicar-se de manera efectiva i clara, tant de forma oral com escrita, amb els pacients, els familiars, els mitjants de comunicació i altres professionals.

C G 24. Establir una bona comunicació interpersonal que capaciti per a dirigir-se amb eficiència i empatia als pacients, als familiars, als mitjants de comunicació i a altres professionals

C G 34. Tenir, en l'activitat professional, un punt de vista crític, creatiu, amb escepticisme constructiu i orientat a la investigació

C G 35. Comprendre la importància i les limitacions del pensament científic en l'estudi, la prevenció i el maneig de les malalties

C G 36. Ser capaç de formular hipòtesis, recollir i valorar de forma crítica la informació per a la resolució de problemes, seguint el mètode científic

Continguts fonamentals de l'assignatura

L'eix central d'aquesta assignatura és desenvolupar habilitats per interpretar les experiències de l'alumne de Medicina i compartir-les amb els altres. Això, amb un disseny curricular planificat permetrà percebre la diversitat

cultural que engloba a les relacions humanes, reflexionant sobre els valors personals. Avui en dia sabem que l'aprenentatge de la medicina és bo fer-lo en tots els àmbits en el que l'egregat en Medicina es podrà moure en finalitzar els seus estudis, ja que així pot conèixer la complexitat de tots els contextos i les relacions entre els metges i pacients que es poden donar fóra d'un llit hospitalari. Poder tenir un certa reflexió en el camp humanístic ens pot ajudar a obrir-nos a tota la varietat de disciplines mèdiques, integrar la humilitat en les nostres relacions, respectar la subjectivitat i la incertesa, i deixar-nos meravellar en un món en que l'angoixa, la tristesa i la frustració pot estar de vegades implícita en la professió i que cal reconèixer. Aquesta forma de treballar s'ha plantejat metodològicament en moltes universitats de prestigi internacional treballant les tasques creatives, imaginant interpretacions, estimulant la curiositat, inventant històries amb finals diferents i reflexionant molt sobre les emocions.

Aquesta ment oberta ens pot ajudar a comprendre les diferents perspectives, opinions i visions que poden tenir els metges i els pacients. És una oportunitat d'integrar les humanitats amb la formació bio-psico-social, demostrant un cop més que ens cal una visió holística dels processos. El coneixement s'anirà creant de la mateixa forma que es fa al dia a dia dels professionals de la medicina, això és, llegint, reflexionant, debatint, discutint, escoltant, observant, en un conjunt d'actes que els metges fem cotidianament.

Els professors, mitjançant diferents materials gràfics, visuals o literaris, proposaran als alumnes un exercici d'observació, anàlisi, empatia i autoreflexió per a considerar perspectives diferents respecte a la vida, la malaltia i la mort, facilitar la reflexió personal, el debat i el saber compartir les experiències vitals amb la resta de companys.

Eixos metodològics de l'assignatura

Classes magistrals /participatives:

Es realitzaran per a tots els alumnes. Tenen com a finalitat donar una visió general del contingut bàsic de les parts de l'assignatura. Cineforum, debats, anàlisis de texts literaris i entrevistes, introducció al procés narratiu, reflexió personal. Es treballarà en petit i gran grup.

Activitats virtuals:

Seràn realitzades a través del campus virtual Sakai. Aprofitant aquest espai els alumnes realitzaran diferents activitats d'avaluació continuada vinculades a la preparació de continguts temàtics, l'aplicació de conceptes, i la realització i presentació de treballs.

Tutories:

Es realitzaran a petició de l'alumne, són opcionals i tindran lloc sota cita prèvia per correu electrònic. Té com a objectiu principal posar en comú els continguts temàtics, orientar els aprenentatges, aclarir dubtes i ajudar en la elaboració dels treballs

Pla de desenvolupament de l'assignatura

El valor i els valors de la medicina

La medicina és un art i una ciència a la vegada. Però n'hi una ni altra possibilitat exclou la reflexió. Al contrari, ambdues la necessiten. Es proposa introduir al coneixement mèdic que adquireix l'estudiant elements de reflexió. Es pretén que el coneixement prengui més sentit i la praxi millor orientació. Es tracta d'una proposta reflexiva més en l'àmbit epistemològic que en l'ètic, tot i que no exclou a aquest. Per això el títol parla del valor – la pretensió i l'abast del coneixement mèdic- i els valors –allò que exigeix i aporta la pràctica mèdica. En resum, es tracta d'aportar més coneixement que informació a través de la insinuació de temes i el debat que aquests susciten. Es treballarà també el concepte de professionalisme: la visió de la professió mèdica des de la formació acadèmica a la capçalera del pacient

Assistència al seminari "Les produccions audiovisuals i les ciències de la salut"

Es tracta de complementar la formació dels estudiants universitaris mitjançant la visió, compartida i comentada, de

documents cinematogràfics, seleccionats pel seu interès i per la seva capacitat de generar reflexions i vivències que, estimulades i canalitzades pel professorat, permetin una aproximació diferent al funcionament mental, en general, i al psicopatològic, en particular.

Assistència al seminari "la literatura i les ciències de la salut"

L'alumne treballarà, a partir de diversos textos literaris, aspectes de la malaltia, la mort, la professió sanitària i les emocions humanes que s'estableixen entre metge-pacient.

S'inclourà també en aquest apartat la narrativa dels mitjants de comunicació, xarxes social, cançons, anuncis... Totes aquelles informacions que generen tendències, estereotips, conflictes ètics, dubtes clínics

El metge malalt i el metge que pateix

Es tracta de complementar la formació dels estudiants universitaris mitjançant diferents relats de metges que han patit una malaltia greu..

Es treballarà també textos que donguin la visió de com el metge també pot patir malalties o patir a causa de les seves actuacions mèdiques. Es tractarà del concepte "segones víctimes", amb anàlisi i discussió de casos reals. Es donaran eines perquè el metge pugui afrontar la seva malaltia o el seu patiment.

Assistència a la classe El conte com eina d'apropar la malaltia als infants

El seminari es basarà amb com a través del conte, es pot apropar la malaltia i la mort al infants. La professora convidada, contacontes professional, ens aproparà una manera més adequada d'afrontar la malaltia i la mort en els nens.

La malaltia a través de la narrativa dels pacients. La visió dels pacients

Ens acompanyarà una persona, relacionada amb l'associanisme d'entitats que agrupen pacients, i ens explicarà la forma que ha tingut per canalitzar la seva experiència com a malalt per ajudar a altres persones que han estat o estan passant ara per la mateixa situació que ell i, com les associacions de malalts o grups de recolzament poden ser útils en aquestes situacions.

Altres persones relacionades amb associacions de malalts o grups de recolzament ens donaran la seva visió de, com amb l'ajut d'altres persones que han pogut passar per experiències similars, és possible afrontar diferents diagnòstics o situacions a la vida

Assistència a la classe "La diversitat cultural"

La diversitat, desigualtat i prejudicis, generadors de problemes en la salut i el seu maneig. La visió de la mort/malaltia segons diferents religions cultures:

Treballs narratius, d'assaig i reflexius

Es farà un treball en petit grup relacionat amb les humanitats.

Durant el desenvolupament de les sessions l'alumne participarà i realitzarà un treball, conjuntament amb altres companys (els grups seran organitzats el primer dia) . El tema serà assignat durant l'activitat docent de la primera sessió .

Consistirà en elaborar un document ,en format pdf, word, o un powerpoint on es recolliran els conceptes teòrics i reflexions actualitzades del tema , a fi que la resta de companys ho puguin compartir. També haurà d'incloure la bibliografia aconsellada i la treballada.

A més hauran de construir un relat de ficció inspirat amb el tema a treballar i s'haurà de penjar al SAKAI en l'apartat activitats, ha de tenir una extensió mínima de 3 fulls i màxima de 10 fulls. Aquest relat s'haurà de representar posteriorment davant de tot el grup d'alumnes de l'assignatura. Els autors, immediatament després de la representació hauran de crear, conduir i dinamitzar un debat d'aproximadament 20 minuts sobre aspectes polèmics del mateix tema.

Sistema d'avaluació

Avaluació de l'assignatura d'humanitats 2019-2020

Assistència a les activitats i participació:

Per poder obtenir la qualificació d'apte cal l'assistència a un mínim del 80% de les sessions i una nota mínima de 7 punts en les següents activitats

Elaboració i presentació del treball proposat sobre algun dels valors que es prioritzaran per part dels propis alumnes

Treball Documental i científic 4punts

Treball Narratiu i presentació 4 punts

Es valorarà: originalitat, creativitat, adequació als continguts i objectius de treball de l'assignatura, eix argumental i aportacions elaborades i la generació de debat.

Al finalitzar la part presencial l'alumne aportarà al SAKAI, dintre de l'apartat activitats, una reflexió sobre el seu aprenentatge durant les activitats fetes: que ha après, com creu que pot ser útil durant el seu període formatiu i la seva praxis posterior, propostes de millora per la impartició de l'assignatura en propers cursos .

Fins a 2 punts

En el cas d'un alumne que no superi la nota d'aprobat es plantejarà en segona convocatòria :

Un assaig de màxim 20 fulls

Temes :

Proposta de canvis en la metodologia de l'ensenyament en medicina per facilitar l'aprenentatge del treball dels professionals metges amb els valors característiques pròpies de la professió (pot fer referència a la nostra Facultat)

Opinió de l'alumne, dels companys, de professionals docents i no docents, dels ciutadans /pacients no sanitaris

o

Proposta de bibliografia/web grafia / vieografia per l'aprenentatge i la transmissió de valors humanístics durant la formació en el Grau de Medicina

Tot comentat, amb un paràgraf de 150-250 caràcters:, breu resum, el perquè de la proposta, que pot aportar, sobre quins objectius pot facilitar l'aprenentatge a l' alumne Han de ser a l'abast, lliures i legals (port revisar la biblioteca UdL a través de la web)

Bibliografia i recursos d'informació

llibres:

- Understanding Medical Education: Evidence, Theory and Practice, second edition. Learning medicine from

the humanities. Ch. 16. J Jill Gordon and H Martyn Evans. 2014

Articles d'especial interès per a l'assignatura:

- Gérvas J, Pérez M. "Aventuras y desventuras de los navegantes solitarios en el Mar de la Incertidumbre". *Aten Primaria*. 2005;35:95-8. Disponible a: http://www.elsevier.es/revistas/ctl_servlet?_f=7010&sumarioid=13003159&anteriores=true
- Gérvas J. Las consultas sagradas. Disponible en: <http://equipocesca.org/pacientes-y-familiares-ante-la-muerteconsultas-sagradas-con-el-medico-de-cabecera/>
- Humanidades Médicas. Su vigencia para la práctica clínica. Dr. Baltasar Aguilar Fleitas. *Rev Urug Cardiol* 2014; 29: 169-172
- El cine y las dimensiones colectivas de la enfermedad. Carlos Taberero Holgado, Enrique Perdiguero Gil. *Rev Med Cine* 2011; 7(2): 44-53. Ediciones Universidad de Salamanca
- ¿Por que algunos médicos se vuelven poco éticos (¿malvados?) con sus pacientes?. José Ramón Loayssa Lara,[1], Roger Ruiz Moral y Javier García Campayo. *Aten Primaria*. 2009;41(11):646–649
- Reflexiones sobre la deshumanización de la educación médica: empatía, emociones y posibles recursos pedagógicos para la educación afectiva del estudiante de medicina. Graziela Moretoa, Pablo González Blasco y Agustina Piñero. *Educ Med* 2018; 19(3): 172-177

Adreces d'Internet interessants per consultar:

- <http://litmed.med.nyu.edu> Literature, Arts, and Medicine Database at NYU School of Medicine.
- <http://www.kcl.ac.uk/research/groups/chh/> Centre for the Humanities and Health, King's College London
- [HUMANITATS I MEDICINA 2016-17](http://www.kcl.ac.uk/research/groups/chh/)
- <http://medhum.blogspot.com> h
- <http://www.medhumanities.org> <http://blogs.bmj.com/medical-humanities/>
- <http://medhum.med.nyu.edu/blog/> <http://humanitiesandhealth.wordpress.com/> Marrero M. Blog Medicina, ciencia y arte:
- <http://medicinacienciayarte.com/wp/blog/2014/06/12/medicina-narrativaatencion-representacion-afiliacion/>
- El arte de no hacer nada: <http://gerentedemediado.blogspot.com.es/2014/07/el-arte-de-no-hacer-nada.html?m=>